

SLOVENSKA BESEDA

Uredništvo: Dalmatinova - Uprava
Selenburgova 7/II - Naročnina: Letno
40 Din, polletno 20 Din, četletno
10 Din - Čekovni račun št. 17,152
Izhaja vsak petek.

ŠTEVILKA 3

V LJUBLJANI, 12. FEBRUARJA 1937

Posamezna številka 1 DIN

Miloš Trifunović (Beograd):

Borba za politično svobodo

Na skupni poti k boljši bodočnosti naj se združijo vsi napredni Srbi, Hrvati in Slovenci

V političnem pogledu je bilo celo devetnajsto stoletje neprestana borba ljudi za enakost in svobodo. Tudi ideja narodnosti, ki gre za tem, da združi ljudi sorodnega izvora, jezika in čutenja v več ali manj homogeno skupnost, da bi si tako močneje zavarovali svojo individualno in nacionalno eksistenco, ni nič drugega kakor izraz takega splošnega stremljenja za svobodo. Za uresničenje te težnje tako v ožjem notranjem smislu, za doseg državljskih in političnih svobod, kakor v širšem nacionalnem smislu, je bilo prelito v devetnajstem stoletju in v prvi četrtini tega stoletja največ krvi v zgodovini narodov. Da bi zagotovile narodom čim večjo svobodo in enakost, so nastale razne politične in socialne doktrine: pozitivizem, liberalizem, kolektivizem, radikalizem, ki so se skušale vsaka na svoj način uveljaviti.

Beseda «radikal» se je prvič čula leta 1811. v Angliji. Uporabil jo je prvokrat znameniti angleški filozof-ekonom Bentham, ki je v svojih spisih zahteval v pravni in upravni organizaciji korenite in radikalne spremembe, zlasti reformo volilnega zakona. Pristaši te reforme so dobili ime radikalov. Angleška je imela v tistem času predpisano smrtno kazen za kakih dvesto raznih kaznivih dejanj, čestokrat za prav malo pomembna. Tako je n. pr. mogel biti oni, ki je ubil zajca v tujem zemljišču, obsojen na smrt. S svojo silno agitacijo so radikalni omajali stari režim in utirali pot veliki volilni reformi od l. 1832. Dvajset let so se borili v Angliji proti zahtevam radikalov in država je pretrpela nevarne krize, ko se je London tresel pred ogromnimi mitingi in so padali mrtvi in ranjeni. Na srečo Angleške je reakcija popustila l. 1832. Država je dobila veliko reformo in narod se je pomiril.

Iz Anglije je radikalizem prešel v Francijo. Po l. 1870. se zberejo v radikalno stranko vsi napredni elementi, ki so proti povratku starega režima. Po sprejetju ustave l. 1875. pomagajo radikalni vrci Mac Mahona, in Clemenceau postane njihov vodja.

Tudi v Srbiji se po l. 1870. pojavljajo težnje po svobodi in temeljnih reformah. Radikalni pokret nastane l. 1875., dokler se ni končno zbrala cela množica ljudi, ki so se l. 1881. organizirali v radikalni stranki. Tako začne v Srbiji borba s starim političnim sistemom in radikalizem ga končno omaje. Za njim nastane v Srbiji moderno politično življenje z organiziranimi političnimi strankami.

V duši naroda živi radikalna stranka celih 55 let. Ona je največ vplivala na usodo vsoga našega naroda.

Kje je skrivnost njenega dolgega življenja, njenih uspehov?

V njenem poštenem in požrtvovalnem delu za narod. Ona je bila prva, ki je v svojem programu zahtevala svobodo tiska, svobodo zborovanja, svobodo združevanja v politične skupine, neodvisnost sodišč, občinsko samoupravo. Malo Srbijo je pretvorila iz policijske v moderno pravno državo. V borbi za te ideale je doprinesla velike in težke žrtve. Zato pa je takoj imela svoje borce in mučenike. Trpljenja in preganjanja so lepa in sveta tradicija radikalne stranke, ki prehaja od generacije na generacijo.

Ko je radikalna stranka končno zmagala in prišla do oblasti, je največ storila za zedinjenje našega naroda. Zato se je v naši novi domovini prebila preko mej male Srbije ter je po moči še vedno na prvem mestu. Pri volitvah l. 1928. je dobila 800.000 glasov.

Šla bo po poti, ki odgovarja njeni lepi prošlosti in o kateri veruje, da je pot boljše bodočnosti i Srbov i Hrvatov i Slovencev. Njena želja je bila vedno, da ne bi bila pretežno srbska stranka, marveč da združi v svojih vrstah na programu svobode in enakopravnosti vse napredne elemente celokupnega našega naroda, spoštuječa tradicije tako Srbov kot Hrvatov kot Slovencev, ki tvorijo moč naroda in ki so jamstvo lepše in boljše bodočnosti nas vseh.

Dr. Dinko Puc:

Naše gasilstvo

Kdo je pravi gasilec in kdo uvaja politiko v naše gasilstvo

Zgodovina slovenskega gasilstva je lepa in častna. Že v bivši Avstriji smo imeli krepke gasilske organizacije, ki so se po vojni združile v Jugoslovansko gasilsko zvezo v Ljubljani. Prvi načelnik te Zveze, ki je štela okoli 300 društev, je bil pokojni Franc Barle, po njegovi smrti pa je prevzel vodstvo Josip Turk.

Vsa ta zgodovina je temeljila na načelu ljubezni do bližnjega. Politike gasilci niso poznali in na vsaki seji, na vsakem občnem zboru, na vsaki društveni prireditvi so govorniki dosledno poudarjali, da je vodilni motiv vsega delovanja i Zveze i posameznih društev človekoljubnost in da je gasilstvo dolžno — brez ozira na politično

prepričanje enega ali drugega — pomagati vsakemu, kdor se nahaja v stiski in sili.

Ta načela pa gasilci niso naglašali samo z besedo, marveč vestno in povsod tudi z dejanjem. Nastopali so z veliko požrtvovalnostjo ne samo pri požarnih nevarnostih, marveč pri vseh nesrečah, ki so zadele naše ljudstvo. Pri potresih, poplavih, železniških ali drugačnih nevarnostih, bolezenskih epidemijah — gasilstvo je bilo na svojem mestu ter izpostavljalo nevarnostim svoje lastno življenje zato, da je moglo očuvati zdravje in življenje svojega bližnjega. Marsikateri gasilec je daroval svoje zdravje ali celo življenje pri svojem vzvišenem delu.

To delo se z reorganizacijo po gasilskem zakonu iz leta 1933. ni izpremenilo. Samo poglobilo in razširilo se je, kajti po omenjenem zakonu je naloga gasilske čete:

1.) da s sistematskim in strokovnim delovanjem štiti in brani imovino in življenje državljanov zoper požar, poplave, potres in druge elementarne nevarnosti in da organizira v vojnem stanju ob zračnih napadih zaščito svojega območja zoper požar in dušljive pline;

2.) da dela za nacionalno, kulturno in prosvetno povzdigo svojih članov in ostalega prebivalstva svojega območja.

S tem zakonom je tedaj postala gasilska organizacija, ne da bi ji bil odvzet značaj prostovoljnega združenja, vsedržavna organizacija, ki je dobila važno nalogo tudi v obrambi ozemlja v primeru vojne in pa vzgojne naloge napram

svojemu članstvu in celokupnemu prebivalstvu.

Kdo je bil bolj poklican za vodstvo te organizacije kakor oni može, ki so vse svoje življenje posvetili človekoljubju, ki so na tem polju delali desetletja, ter si pridobili potrebno strokovno izobrazbo in prakso? Bili so to Josip Turk, Cerer, Križnar, Bulc, Pristovšek, Mayer in še cela vrsta drugih, ki so uživali splošno spoštovanje in priznanje ne samo doma, marveč tudi na tujem!

Vsi ti može so danes razrešeni z odlokom starešinstva Gasilske zveze, ki očitno nima podlage v zakonu. Motiv razrešitve je, kakor je to komentiral «Slovenec», ker so uvajali politiko v gasilske organizacije. Iz gornjega sledi, da je ta očitek skoz in skoz neopravičen.

V. T—ova, Ljubljana:

Ženska volilna pravica drugod in pri nas

Čas je že, da se tudi naše ženstvo prebudi

H koncu devetnajstega, zlasti pa v začetku dvajsetega stoletja so si žene po mučnih bojih in dolgih debatah le priborile pravico do nastopa in udeleževanja v javnem življenju. V mnogih državah so dosegle tudi državljanske pravice, ki so dotlej pripadale izključno možu.

Vse države na severnem delu našega kontinenta so priznale ženi politične pravice: dale so ji aktivno in pasivno volilno pravico. Tako je v finski parlamentu 7,5% poslancev žena, na Gdanskem 7%, v Avstriji in Nemčiji (bilo pred l. 1933.) preko 6%, v Českoslovaški 3,3%. Senatork je bilo v Avstriji 10%, na Irskem 8%, v ČSR pa 2,6% od celotnega števila mandatov. V državah južne in v delu srednje Evrope, to je v Franciji, Belgiji, Švici, Italiji, Portugalski in severu na celem Balkanskem polotoku, to je v Jugoslaviji, Grčiji, Albaniji in v Bolgariji (do zadnjih dni), dalje še v Rumuniji, so pa žene brez političnih pravic.

Razumljivo je, če ni žena dosegla političnih pravic na Balkanu, ki je v tem oziru še v senci preteklosti; kjer hodijo žene še zakritih obrazov in ponekod niso več kot dekle svojih mož! Na jugu vladajo v tem oziru še prav žalostne razmere, ki nikakor niso opravičljive, saj nudi bližnja Turčija (!) — kdo bi pred petdesetimi leti mislil, da bo takrat zloglasna dežela nekoč vzor marsikateri «evropski» državi — krasen zgled, kako je energija moderno usmerjenega Kemala Ata-Turka zdobila vse tradicionalne vezi, ki so oklepale turško ženo. Kljub stoletnemu suženstvu in zatiranju se je Turkinja začudo hitro sprostila svoje preteklosti in danes se uveljavlja na vseh poljih javnega (tudi političnega) življenja.

Tudi pri nas vozimo za enkrat še po starih, preizkušenih navadah. Izgleda, da ni časa zato, da bi se obravnavalo še vprašanje o ženskih državljskih pravicah. Dovolj je, da izvršujejo žene svoje dolžnosti, katerih glavna naj bo tudi še v naprej: roditi čim več otrok! Takole v smislu «živih strojev», kakor so pisali o priliki bilance v naši porodnišnici. Za dru-

go naj se žene ne brigajo! Javna vprašanja naj ostanejo tudi v naprej le privilegij mož — vsaj na zunaj.

Čas je, da se naše žene prebudi! Čas je, da se vsaka posamezna zavé, da je kot dobra državljanka, ki izvršuje svoje dolžnosti, upravičena zahtevati tudi svoje pravice! Naše žene, ki so v samostojnih poklicih, plačujejo prav tako davke kakor možje. Izvršujejo iste dolžnosti, a nimajo istih pravic. Le kdaj jih bodo dobile? Prav gotovo ne, če se bo ena ali druga posamič potegovala za to, temveč le, če bomo žene nastopale združeno in strnjeno.

Res je, da je vprašanje ženske volilne pravice pri nas težje rešljivo ko marsikje drugod. So predeli naše države, kjer je žena še na pomilovanja in obžalovanja vredni nizki kulturni in socialni stopnji. Toda ta dejstva ne smejo vplivati na žene v kultiviranejših pokrajinah, da bi zavrgle misel na ugodno rešitev tega vprašanja. Nasprotno! Na teh ženah je, da delajo s podvojenjo silo, zase in za tiste, ki nimajo še niti osebne svobode (muslimanke v Bosni in Srbiji), kaj šele da bi mislile na politično! Slovenska žena je že dovolj kultivirana in samostojna, da stopi iz svojega domačega zatišja ter se začne udeleževati tudi na političnem polju. Predvsem pa si mora pridobiti ali priboriti vstopnico za v politično arenno. In ta je: volilna pravica. Potem bo tudi naša žena postala res soodlojučni faktor v našem javnem življenju. Potem se bo tudi manj govorilo o «ženski enakopravnosti», ki je danes samo v lepih besedah.

In h koncu: smo dovolj zrele, da prevzamemo nase tudi vso odgovornost, ki nastane s prevzemom pravic? Če izvršujemo svoje dolžnosti že sedaj, ko nimamo političnih pravic, jih bomo tudi, ko bomo imele priznanje za svoje delo. To priznanje pa ni nič več in nič manj kakor izpolnitev načela, ki drugod velja: Za iste dolžnosti istih pravic! Sicer pa je smešno, da bomo samo teoretično dokazovale svojo zrelost. Dajte nam priložnosti, da to svojo zrelost tudi v dejanju pokažemo!

POLITIČNI TEDEN

Politično gibanje na Hrvaškem

Minuli teden je bil v političnem delovanju na Hrvaškem zelo živahen. Na več krajih so se vršili shodi, kjer so nastopili govorniki bivše HSS in podali svojim pristašem svoje mnenje o razvoju političnih dogodkov v naši domovini. Povsod je bila izražena vera, da se naša država sicer počasi, toda gotovo vrača v demokracijo, ki pa mora biti taka, da bosta zavlačala povsod red in zakonitost in da bo vsem državljanom zajamčena polna svoboda in enakopravnost. Razgovori med SDK in pa raznimi drugimi vladnimi in opozicijskimi skupinami v državi niso prav nič izpremenili stališča Hrvatov glede na sporazum. Tudi ni vrnitev inž. Košutića v domovino zanesla nobene novega momenta v politično življenje in politični položaj, kakor ga imamo trenutno v državi. Inž. Košutić, pravijo, se je vrnil le zato, ker je bil potreben. Dr. Maček pa je odgovoril nekemu prijatelju, ki je hotel od njega imeti politične novice, «da bo vse dobro, in sicer prav kmalu».

Stiki v Združenju opoziciji

Prvak SDS dr. Milan Kostić je v teh dneh posetil predstavnika radikalnega glavnega odbora gosp. Mišo Trifunovića ter se razgovarjal z njim o resoluciji SDS, ki so jo nedavno sklenili v Zagrebu. Kakor znano, je g. dr. Kostić svoječasno izročil besedilo te resolucije vsem šestim skupin Združene opozicije, med temi seveda tudi g. Mišo Trifunoviću. Z resolucijo je g. M. Trifunović odpotoval v Knjaževac, kjer je razgovarjal z g. Acim Stanojevićem o nadaljnji akciji v Združenju opoziciji, predvsem pa o stališču radikalnega dela Združene opozicije. G. dr. Kostić je novinarjem povedal, da sta z g. M. Trifunovićem proučila z vseh strani resolucijo in da je s tem razgovorom zaključena diskusija, ki je nastala v Združenju opoziciji na podlagi omenjene resolucije SDS.

Volilne zmage Združene opozicije

Preteklo nedeljo so se vršile naknadne občinske volitve v štirih večjih občinah v drinski banovini in je odnesla Združena opozicija ob tej priliki visoko zmago v treh občinah. V moraviškem okraju je prejela kandidatna lista Združene opozicije v občini Srednja Rijeka 147 glasov in 18 odbornikov, vladna JRZ pa le 84 glasov in dva odbornika (za ostali dve listi JRZ sploh nihče ni glasoval). V občini milečevački v ljubinskem okraju je dobila lista Združene opozicije 230 glasov in 15 odbornikov, lista JRZ pa 219 glasov in 3 odbornike. V nočajski občini v mačvanskem okraju je glasoval za listo Združene opozicije 301 volilec, tako da je dobila ta lista 15 odbornikov, dočim je odnesla lista JRZ 241 glasov in 3 odbornike.

IZPOLNITE POLOŽNICO,

ki smo jo priložili zadnji številki «Slovenske besede». Naročnina znaša za celo leto 40, za pol leta 20 ter za četrt leta 10 Din. Ne odlašajte s plačilom naročnine. «Slovenska beseda» je bila ustanovljena, da utrdi odpor našega ljudstva proti krivicam, ki se mu gode, in da odločno in odkritosrčno propagira enotno socialno in gospodarsko napredno fronto.

Dr. Niko Županič

(Ob šestdesetletnici njegovega plodnosnega življenja)

Med našimi javnimi delavci razlikujemo dvoje vrst ljudi: take, ki so ljudje drobnega dela, in take, ki so politiki širokih koncepcij ter običajno tudi stvaritelji in nosilci idej. Dasi so to navadno revolucionarji, oni niso partizani, kajti njih delo, ki stremi za dosego idejnih ciljev, ni ograjeno s plotom ozkega strankarstva, ker jih peroti njihovih misli visoko dvigajo nad vsakdanjostjo in njenim grobim materializmom.

Ena takih misli je jugoslovenstvo, ki je imelo prirodno osnovo v geografskem položaju južnih Slovanov, etnološki enoti jugoslovenskih plemen, kar je v toku zgodovine večkrat dovedlo do izražanja stremjenja po državnem in narodnem edinstvu. Predvsem je prišlo do tega takrat, ko je čas dozorel v toliko, da nasprotja niso bila več nepremostljiva. Devetnajsto stoletje je rodilo ilirizem (jugoslovenstvo) Gaja in Strossmayerja, ki pa je bil brez širših koncepcij, z bog česar se je polomil ob avstrogrškem intrigantstvu in domačem omejenem partikularizmu.

Prišla pa je nova doba in v prirodi utemeljeno jugoslovenstvo je v začetku dvajsetega stoletja klicalo po obnovitvi. Eden prvih, ki je prisluhnil in slišal glas usode, je bil naš rojak dr. Niko Županič, ki je nedavno slavil šestdesetletnico svojega plodnosnega življenja za narod in državo.

Kakor znano, se je slovenska politika v glavnem izživljala v borbi naprednjaštva in klerikalizma ter je tako absorbirala največ narodovih moči. Če so kdaj skupaj zapeli «Hej Slovani», je bil to že višek njihovega skupnega programa. Pri Srbih, Hrvatih in Bolgarjih pa je bilo še slabše. Srbe so sovražili Hrvati zaradi vere, med Bolgari in Srbi pa je vladalo neprijateljstvo zaradi Slivnice. Mladi visokošolec Županič, okrog leta 1900. slušatelj zgodovine in zemljepisa na dunajski univerzi, je tako stanje jugoslovenstva opazoval z zaskrbljenostjo. On namreč ni postal Jugosloven ob čitanju «Ilirov», temveč ga je k temu dovedla njegova ožja domovina — Bela Krajina — Jugoslavija v miniaturi. Doma ob Kolpi se je razgovarjal s Hrvati, v cerkvi in šoli je poslušal književno slovenščino, Srbi iz Marindola so prihajali dnevno v gostilno njegovega očeta in kadar je prišel v Karlovec na semenj, se je razgovarjal z bolgarskimi vrtnarji. Take prilike so na mlado dušo močno vplivale ter tudi dajale snov za razmišljanje. Ko je videl na Dunaju, kako ima nas Slovane za državljane druge vrste, ko je videl na univerzi enodušnost profesorjev z razkošno uniformiranimi nemškimi burši ter zasmevanje jugoslovenskih akademikov, če so v javnih lokalih govorili v materinščini, se je v Županiču porodil odpor.

Pri študiju zgodovine, predvsem Slovanov in balkanskih narodov, je videl, kako morajo južni Slovani služiti zdaj enemu, zdaj drugemu tuju. Tedaj je pričel razmišljati, kako bi se dalo zbrati jugoslovenske drobce in iz njih ustvariti življenja sposobno celoto. Brez kakršnihkoli pristašev je pričel med dunajskimi visokošolci svoje apostolsko delo. Od leta 1899. do 1905. je marljivo posejal vse slovanske prireditve, na katerih si je pridobil mnogo prijateljev. Sad se je kmalu pokazal, kajti polagoma se mu je posrečilo pomiriti visokošolce posameznih jugoslovenskih plemen med seboj. Posledica tega dela pa je bil pozdrav kralju Petru na dunajskem kolodvoru, ko ga je združena jugoslovenska omladina pozdravila z vzklikom: «Živel jugoslovenski kralj!».

Kot pravi pionir jugoslovenske misli med dunajskimi visokošolci

je širil jugoslovensko misel tudi s peresom. Njegov tovariš Derganc mu je dal v svoji reviji «Jug» na razpolago prostor, da je lahko razpletal svoje jugoslovenske misli. Mnogo pa je doprinesel k poznavanju jugoslovenstva tudi z odlično nemško knjigo «Macedonien und das türkische Problem» (1903).

Leta 1907. je odšel v emigracijo v Srbijo, s čimer je usoda izročila v njegove roke nesluteno poslanstvo za njegovo Slovenijo v najusodnejših trenutkih bližajoče se svetovne vojne.

Županič je svoje poslanstvo dobro razumel. Po njegovi zaslugi in njegovih naporih je srbska narodna skupščina v Nišu 7. decembra 1914. proglasila kot svoj vojni cilj osvoboditev in zedinjenje vseh Srbov, Hrvatov in Slovencev. Po tem zgodovinskem dogodku za Slo-

vence je odšel v Rim ter postal član Jugoslovenskega odbora. Kot tak je deloval za jugoslovensko stvar v Londonu, Parizu in nekaj časa tudi v Ameriki.

Ko se je uresničil njegov jugoslovenski sen, je sodeloval na mirovnih konferencah, kjer je s svojim širokim zgodovinskim in geografskim znanjem mnogo koristil naši stvari. Po njegovi iniciativi je bil rešen za Jugoslavijo Blejski kot, kajti Županič je bil tisti, ki je pridobil Pupina za to, da je posredoval pri Wilsonu v našo korist.

Že kot član Jugoslovenskega odbora, posebno pa na mirovni konferenci, je postal intimen prijatelj pokojnega Nikole Pašiča. Na njegovo željo je ustanovil v Sloveniji Narodno radikalno stranko, leta 1922./1923. pa je bil v samoradikalni Pašičevi vladi edini slovenski minister. Leta 1924. je postal direktor Etnografskega muzeja v Ljubljani, kar je še danes.

Ceprav lahko Županič sam z zadovoljstvom gleda na svojo prehojeno življenjsko pot, se pa njegovi prijatelji vendarle vprašujemo, kako je mogoče, da je bil ta, za jugoslovensko stvar tako zaslužni mož postavljen med stare predmete v muzej, namesto da bi se mu bila dala prilika, sodelovati pri dovršenju naše jugoslovenske stavbe. Ko mu čestitamo šestdesetletnico ter mu želimo, da bi usoda še dolga leta ohranila njegovo mladeniško čilost, ne moremo preko želje, da bi tudi Beograd, ki je imel v njem vedno svojega iskrenega prijatelja, popravil krivice, ki mu jih je bil storil.

Domači pomenki

Prvi december 1918.

«Slovenec» in njegovo nezakonsko dete v Kranju me napadate, ker sem svoj čas govoril v občinskem svetu: «Mi ne gremo v kaos pred 1. decembrom 1918, mi imamo 1. december za svojo magnam chartam, ki je nam Slovincem zagotovila svobodo, razvoj in napredek... Mi se čutimo svobodne, česar ne čutijo ne koroški, ne primorski, ne drugi po svetu razpršeni Slovinci.» — Izjavljam, da tudi danes mislim in govorim ravnotako in nič drugače, kajti 1. december je temeljni kamen naše države, ki ga ni majati, kajti ž njim pade osnova Jugoslavije.

Sicer ne razumem, zakaj napadate zaradi 1. decembra 1918 ravno mene? Velika večina naših državljanov ga praznuje kot naš največji narodni praznik. Pokažite enkrat isti obraz tudi v Beogradu. Tam povejte javno in odločno, da ste proti 1. decembru, pa boste prav brzo doživeli čudovite stvari!

Na koncu si je dovolil «Slovenec» še opazko, da upa, da sem v Jugoslaviji dosegel, česar bi v Avstriji nikdar ne bil. V tem pogledu se izjemoma strinjam s «Slovincem». Nisem dvoživka, ki bi bil mogel napraviti karijero v Avstriji in Jugoslaviji.

Dr. D. Puc.

Vse, kar je prav!

V 2. številki našega lista smo na tem mestu zabeležili simpatični članek, ki ga je posvetila beograjska «Pravda» našemu odličnemu in zaslužnemu rojaku dr. Niku Županiču ob njegovi 60-letnici, pa smo pri tem reagirali na neko opazko v tem članku («... spada medju one retke Slovence, koji umeju oceniti važnost zajednice našeg naroda...»), smatrajoč, da bi utegnilo to v srbski javnosti ustvariti napačno mnenje o slovenski miselnosti, o kateri vemo, da ima dejansko zelo veliko smisla za našo narodno zajednico.

Po pojasnilih, ki smo jih prejeli od prizadete strani, pa prav radi ugotavljamo, da gre tu v stvari za neko nesporazumljenje in da smo nehote storili krivico «Pravdi» oziroma njenemu ljubljanskemu dopisniku g. Milanu Gj. Rakočeviću, iz čegar peresa je potekel dotični članek. Razumeti je namreč pravilno smisel tiste opazke tako, da so redki le tisti Slovinci, ki bi znali ceniti važnost zajednice našega naroda v toliki meri, kakor jo je znal ceniti dr. Niko Županič po vsem svojem duhu in svojem delu, posvečenem interesom te zajednice.

Pri tej priliki moramo izreči priznanje tako «Pravdi» kakor zlasti njenemu ljubljanskemu dopisniku g. Rakočeviću, da izmed vseh srbskih listov posveča še največ pozornosti našim slovenskim zadevam in si prizadeva, prikazati srbski javnosti naše razmere v pravi luči in s stvarno objektivnostjo, kar je gotovo le v interesu naše skupnosti in dobrega bratskega sožitja.

Kako smo nastali Slovinci?

To je obrazložil svoj čas dr. Mahnič v «Rimskem Katoliku» v obliki dvogovora. V sledečem prinašamo izveček.

A. «Bog sam je zmedel človeštvu prvotno govorico ter je narodnostno različil.»

B. «Torej je tudi Slovence Bog ustvaril?»

A. «Da. A zaradi tega se nimamo ponašati. Sveto pismo nam pripoveduje, da je Bog narode različil, ko so zidali babilonski stolp. Bog je to preprečil, zmešal jim je govorico, da ni drug drugega razumel ter so se razšli po vsem svetu. Človeštvo je pač hotelo v Babilonskem stolpu samo sebe najvišje proslaviti. Bilo je to proglašenje neodvisnosti od Boga, očiten upor.»

Tu je greh najvišje dozorel ter pokazal, kam končno meri: k odpadu, popolni neodvisnosti od Boga. Skupno dozidani stolp bi bil imel ta odpad ovekovečiti ter biti tedanjemu in poznejšim rodovom skupno ognjišče brezboštva. Tako zedinjeni brezbožniki bi tudi dobre in verne ljudi pohujšali, tem lažje, ker je bil tedaj le en jezik. Da bi se to ne uresničilo, je Bog zmedel zidajočim govor, t. j. različil človeštvo po narodnosti. Izvolil je manjše zlo, da bi zabranil večje.

Narodnost je torej relativno zlo, v kolikor se primerja z višjim dobrom. V tem oziru je gotovo slabo. Ono višje dobro je obstajalo v tem, da so vsi ljudje govorili en in isti jezik ter se vsi med seboj razumevali. Celo človeštvo duševno in jezikovno združeno je pač samo na sebi idealnejše nego razdeljeno v več jezиковno različnih skupin.

Kaj bi greha ne bilo, bi nikdar ne prišlo do raznih narodnosti. Zgodovina greha in narodnosti je tesno sklenjena. Čim bolj se razvija greh, tem višje se pojavlja tudi v narodnosti njena negativna slaba stran, ki obstoji v ločenju in odtujenju ljudi med seboj.»

Ob priliki prinesemo še kake paberke iz «Rimskega Katolika» za poduk in kratak čas.

ZUNANJA POLITIKA

Dr. Stanko Jug:

Za demokracijo v mednarodni politiki

Le demokracija lahko ustvari mir in blaginjo narodov

Nasprotje dvoje ideologij, ki si stojita nasproti kot dva sovražna, izključujoča se tečaja, obvladuje zadnje čase zunanje življenje evropskih narodov: *diktatura in demokracija*. Na eni strani po en človek, napol bog s peščico oprod, ki so mu slepo vdani, in čvrsto organizacijo slug, ki ne razmišljajo nič, temveč le poslušajo, na drugi strani pa raznolike sile v državi, povezane sicer v enoto, toda organizatorično rahlejšo, ker predstavlja nešteta stremjenja, pojavljajoča se v današnjem zamotanem življenju narodov. Iz tega se že vidi razlika med obema ideologijama in na njih ustvarjenimi režimi. Prvi je udaren, dinamičen, okreten in nasilen, ker deluje kakor stroj, ki ga vodi en sam človek, drugi pa je obziren, pomirljiv in spravljiv, ker ga vodi pač več upravljačev, ki se morajo šele med seboj dogovoriti, kako naj njih mašina deluje. Razlika med obema sistemoma je najbolj slikovito podana v geslu «maslo ali topov», ki ga je skoval pruski ministrski predsednik Göring. Demokracija daje prednost maslu, diktature pa topovom.

Nasilna in udarna politika diktatorskih režimov, ki opevajo lepoto strojne puške in slavijo vrednost topov nad vse, ustvarja v Evropi položaj, ki postaja od dneva do dneva neznosnejši. Vsak dan lahko pride do kakega nepričakovanega dogodka z usodnimi posledicami. Poglejmo si na primer Nemčijo. Tam dobi nekega dne ves tisk iz propagandnega ministrstva povelje, naj se začene na Češkoslovaško. Vlije se ploha psov, na debelo padajo očitki o «komunistih», slednjič se pride do trditve, da ustvarja soseda skrita letališča za napad Rusije na Nemčijo. Zaman so vsa dokazovanja Češkoslovaške o svoji nedolžnosti, zaman njen klic po mednarodni komisiji, ki naj bi pregledala vse njeno ozemlje. Klevetniška gonja, polna sovražstva, se nadaljuje, do-

Tudj balkanske države zahtevajo kolonije in, kakor piše neki atenski list, se bo baje o tem predmetu govorilo na prihodnji konferenci ministrov balkanskega sporazuma, ki se bo vršila v Atenah. Balkanske države utemeljujejo svojo zahtevo po kolonijah s tem, da jim vedno bolj narašča število brezposelnih.

Španski nacionalni oddelki so zavzeli po srditih bojih veliko sredozemsko pristanišče Malago, ki šteje 200.000 prebivalcev in ki je v prejšnjih časih veljala za komunistično trdnjavo. Čete, ki so postale sedaj na južnem bojišču razpoložljive, je poslal general Franco pred Madrid, kjer se pričakujejo zaradi tega novi, še srditejši napadi. V nacionalistični Španiji praznujejo ta uspeh z velikimi slovesnostmi. Neki vojni poročevalec, ki se je udeleževal bojev pred Malago, pa je napisal, da je med tamšnjimi napadalci našel med 20 vojakov le po enega Španca. Politika nevmešavanja!

Angleški listi poročajo iz Nemčije, da je prišlo tam zadnje dni do demonstracij zaradi odpošiljanja nemških vojakov v Španijo. Mnogi pa je baje kričala: «Vrnite nam naše vojake!» Gotovo je pa res, da dobivajo družine, katerih očetje in otroci so padli v Španiji, obvestilo, da so se ponesrečili pri vojaških vajah in da jim je prepovedano nositi kakršnekoli žalne znake.

Italija je sklenila, da likvidira vsestransko posledice njene abesinske avanture. To svrhu je imel tudi sestanek njenega zunanjega

kler ne zapiha nekega dne veter drugače. In sedaj se vsuje ista nevihta na Belgijo ali Nizozemsko, Švico ali Francijo, kakor pač odgovarja najbolje trenutnim načrtom dozdavnih nacionalno-socialističnih zunanjih potreb. V tem stanju prihajajo vse evropske države druga za drugo v nerazveseljav položaj, ne da bi si znale pomagati. Zato tudi vsaka molči, se pripravljajo in utrjuje. Vsi pa vemo, da to ne more iti večno, ker nekega dne bodo te nasilne države, ki so se medtem oborožile do zob in se čutile dovolj močne, napadle kot «tatove», ki so ukradli «domače ozemlje», sosede, kjer se nahajajo zaloge živil in surovin, iz sovražstva in maščevanja, da so morale stradati in odtrgovati si najpotrebnejše pod geslom «rajši topove kakor maslo».

Politika sile in napihovanja ni nikjer dobra, najmanj pa še v mednarodnih odnošajih. Doma je že še mogoče zatreči kako stranko ali strančico, težje pa je uveljavljati ta sistem v zunanji politiki. Zato je tudi oni «dinamizem», s katerim se tako rade hvalijo diktatorske države, le bluf, ki uspeva, dokler so ostale države krotke in pohlevne, ki se pa, ko je tega konec, lahko kruto maščuje. Malo je osupnilo svet, ko je neki državni poglavar v svojem govoru pred dnevi imenoval angleškega zunanjega ministra Edena «ignoranta», zato, ker je njegovi politiki malo naklonjen. V demokratični državi bi bilo kaj takega nemogoče, ker bi tak minister moral polagati račun za svoje delovanje in bi za tako postopanje gotovo ne žel odobravanja. Dejstvo pa je, da v takem duhu ni mogoče ustvariti pomirjenja in sprave v Evropi. Samo demokracija na temelju spoštovanja in pa priznavanja vrednosti tudi drugega človeka lahko ustvari one pogoje, v katerih je mogoče doseči ono stanje med evropskimi državami, ki bi omogočilo mir in blaginjo narodov.

ministra Ciana s turškimi zunanji ministrom Ruždi Arasom. Znano je, da razmerje med obema državama dolgo časa ni bilo prav priščno zaradi tega, ker Turčija ni vedela, kam se bodo usmerile italijanske osvojevalne aspiracije. Preden je namreč padlo fašistično oko na Abesinijo, je dolgo časa viselo na turški Anatoliji. Sedaj baje v Turčiji te bojazni več nimajo. Govorilo se je o vprašanju Dardanel in pa o italijansko-turških trgovinskih stikih.

V londonskih diplomatskih krogih se mnogo govori o incidentu, ki ga je izzval nemški poslanik Rübentropp o priliki zadnjega sprejema pri angleškem kralju. Rübentropp je namreč ob tej priliki angleškega vladarja dvakrat pozdravil s fašističnim pozdravom. Trdilo se je tedaj tudi, da je ob tej priliki vzkliknil: «Heil Hitler». To sicer v Berlinu demantirajo, vendar pa priznavajo, da je postal položaj Rübentropa v Londonu zelo težaven.

Ameriški predsednik Roosevelt si je očitno vzel za vzgled Musolinija in Hitlerja. Sedaj želi, da bi imel pravico imenovati sodnike v najvišje redno sodišče Ameriške Unije. S tem sodiščem ima namreč slabe izkušnje, ker mu je predlansko leto razveljavilo vse njegove revolucionarne gospodarske zakone. Upirajo se mu pa pri tem na vse kriplje senatorji, pa tudi velik del ameriškega tiska iz bojazni, da ne bi postal s to pravico absoluten diktator Amerike.

DOMA IN NA TUJEM

Ta je pa lepa!

V Ljubljani je neka ustanova, ki je nedavno razpisala službo pomožnega tajnika. Pogoji so bili precej visoki: pravniška in komercialna izobrazba, znanje več jezikov, pisarniška praksa in take ter enake kvalifikacije.

Razume se, da je v današnjih časih brezposelnosti, ko se ljudje trgajo za vsako najmanjšo službico in se akademsko izobraženi intelektualci poprijemajo tudi nizkih poklicev, vsak vesel, če more priti do kruha in da je bil naval na to službo velik: nič manj ko 100 prosilcev se je oglasilo, med njimi prvovrstno kvalificirani ljudje.

A kaj mislite, kdo je to službo dobil? Niti eden izmed vseh tistih 100. Ne! Saj je bil razpis te službe samo navidezen, ker menda pravila te p. n. ustanove predpisujejo, da se morajo službena mesta oddajati potom natečaja, dejansko pa je bilo to mesto že zasedeno pred razpisom.

Ing. Košutič že nastopa. V Zagrebu je imel na Trešnjevki ing. Košutič zaupni sestanek pristašev bivše HSS. Bil je burno pozdravljen. V svojem govoru je v glavnem poudarjal skupnost hrvatskega naroda, ki je važna za dosego njegovih zahtev.

«Slovenec» piše o graditvi železniške proge, ki bi vezala Slovenijo z morjem. Predlagani sta dve trasi, in sicer ena čez Gorski kotar na Delnice, druga pa za progo Črnomelj—Vrbovsko. Zdaj je v premoči tista, za katero se poteguje kapital. — «Lepe reči se razkrivajo pred nami», pravi k temu «Delavska politika». «Železnice se grade z ljudskim denarjem, zato naj o teh rečeh odloča ljudstvo, ne pa kapitalistični interesi, ki vsako stvar presojajo s stališča ozkih profitarških interesov majhne peščice ljudi.»

«Domoljub» št. 5 z dne 3. februarja si gotovo sam sebi zavida lepo družbo, v kateri se nahaja, kakor sam ugotavlja, da se mi ne nahajamo v taki družbi! Radi verjamemo, da je njegova družba nad vse prijetna, a še prej tudi plodnosna! Zakaj, pa «Domoljub» sam dobro ve! Torej vse po pregovoru: «Tak sem fletna, da se mi kar nerodno zdi!»

O svobodi tiska so v naši narodni skupščini ponovno govorili. Inž. Milan Suklje, glavni tajnik Zveze industrijcev za dravsko banovino, je v noči na 10. t. m. po daljšem bolehanju podlegel zahrbtni jetiki v zdravilišču na Golniku, star komaj 56 let. Pokojnikova smrt je zasekala v vse naše javno, predvsem pa v gospodarsko življenje globoko rano, ki je ne bo mogoče kmalu in docela zaceliti. Vse svoje visoke zmožnosti je z izredno delavnostjo in požrtvovalnostjo posvetil napredku naše ožje domovine, ki ga bo v svojem bodočem razvoju prav občutno pogrešala. Ne le njegovo plodovito udejstvovanje v Zvezi industrijcev, temveč premoški velikopotezni zasnutki in uspehi v našem širšem gospodarskem in tujskoprometnem življenju mu bodo ohranili v narodni zgodovini trajen spomenik priznanja in hvaležnosti.

Pravijo, da bo mo do končanje regulacije Ljubljaniče prepustili poznim rodovom, da se bodo spominjali svojih podjetnih prednikov. **Lani smo izkopali** v Sloveniji 1.077.000 ton premoga, torej več, kakor prejšnja leta. Število zaposlenih delavcev pa ni zaradi tega nič naraslo.

Slovenske gorice bodo elektrificirali. Stroški bodo znašali poldrug milijon.

Pri smuških tekmah za slovensko prvenstvo v Banski Bistrici smo ostali nekaj točk za Čehi. V poslednjem trenutku je minister za telesno vzgojo dal 30.000 dinar-

jev za udeležbo naših tekmovalcev v Chamonixu. Zaradi uradnega «šimelja» (po novem «šarca») pa se ta vsota ni mogla izplačati preko številnih instanc brez zamude. Zato so morali seveda voditelji našega sporta spet tik pred odhodom tekmovalcev loviti denar in zalagati iz svojega v upanju, da bo denar v kratkem prišel.

Prav. če človek, posajen na to mesto, ustreza zahtevam te službe in ni prišel do nje po protekciji, tedaj naj jo le ima. Toda vprašati moramo: Ali je prav, da se je razpisalo že zasedeno mesto? Ali ni to čisto navadna potegavščina? Ali je prav, povzročati ubogim ljudem stroške, pota, pisarenja, jim zbuhati upe itd., vse za prazen nič?

S fiskalnega stališča imajo gospodje, ki so to fiktivno službo razpisali, pri tem vsekakor neko zaslugo, saj je s kolki na toliko prošnji in listin priteklo nekaj denarev več v državno blagajno; toda s socialnega stališča pogledana pa je taka reč velika, nedopustna pregreha!

Naj bi si gospodje, ki sedijo na dobro plačanih mestih in ki očividno ne vodijo računa o tem, da so na svetu razen službene odgovornosti še druge odgovornosti, tu malo izprašali vest...

jev za udeležbo naših tekmovalcev v Chamonixu. Zaradi uradnega «šimelja» (po novem «šarca») pa se ta vsota ni mogla izplačati preko številnih instanc brez zamude. Zato so morali seveda voditelji našega sporta spet tik pred odhodom tekmovalcev loviti denar in zalagati iz svojega v upanju, da bo denar v kratkem prišel.

Advokat

Dr. Miron Bleiweis-Trsteniški

je otvoril advokatsko pisarno v

Ljubljani, Trdinova 5

V soboto 13. t. m. bomo slavili 150letnico smrti Rugjera Boškovića, največjega duha, kar jih je dal naš narod. Bošković slovi po vsem svetu kot univerzalen genij — astronom, fizik, matematik, geodet, arheolog, pesnik, filozof in diplomat. Po rodu je bil Dubrovčan. Že okoli leta 1750. je ustvaril teorijo o atomih kot središčih sile.

Po poročilu Narodne banke je imela v decembru država 944 milijonov dohodkov, to se pravi dosti več, kakor prejšnja leta v istem mesecu.

Hranilne vloge vseh denarnih zavodov, državnih, samoupravnih in zasebnih v Jugoslaviji so znašale lani ob koncu leta 10 milijard in 671 milijonov dinarjev, kar pomeni, da so narasle nasproti prejšnjemu letu za približno 550 milijonov dinarjev.

Turistični dinar zahtevajo naše turistične organizacije, da bi privabili več tujcev, toda kakor kaže, Beograd tem željam ni preveč naklonjen.

Predlagano je bilo, da bi tudi pri nas uvedli ministrstvo za propagando, odpravili pa ministrstvo za telesno vzgojo. Ne vemo, ali bi to kaj zaleglo.

Letošnji zagrebški proračun znaša 242 milijonov dinarjev. Od lani se je povečal za 16 milijonov. Občina bo dobila od Državne hipotekarne banke 40 milijonov posojila.

Naš železniški promet je znašal lani 1.515.000 vagonov, pomorski 19.297.000 ton. Leta 1929. je znašal železniški promet 1.700.000 vagonov, pomorski pa 14.970.000 ton.

Proizvodnja zlata v Jugoslaviji leto za letom bolj narašča. Lani je bilo v naših rudnikih pridobljenega že 2744 kg čistega zlata v vrednosti nad 137 milijonov dinarjev.

O aferi družbe «Krivaje» so govorili v skupščini. Zadeva je že od leta 1927. «v teku...»

Beograjska radijska postaja na kratke valove je imela pred kratkim tri večere po vrsti predavanja o Jadranu in jugoslovanskih jadranskih pokrajinah v štirih jezikih. — Zadrski «San Marco» se čudi jugoslovanski nesramnosti, ker Jugoslavija nima svojega Jadrana...

Delavci v cementnih tovarnah v Splitu stavkajo. Zato je zmanjkalo cementa in v Splitu je tudi že okoli 2000 zidarskih delavcev izgubilo svoj zaslužek.

Tuj kapital v Jugoslaviji. Da je Jugoslavija zelo v tujih rokah, nam kažejo naslednje številke tuje kapitala, investiranega pri nas. Seveda pa lahko smatramo, da so številke še znatno večje, ker je mnogo kapitala le navidezno v domačih rokah. Uradno je ugotovljeno sledeče: Francoski kapital 29631 milijonov, angleški 8272 (ki pa zadnje čase zelo narašča!), švicarski 6756, ameriški 5385, češkoslovaški 5187, italijanski 4441, avstrijski 2974, belgijski 2109, madžarski 1839, švedski 1078, holandski 789, nemški 549 (človek bi sodil, da višje!); skupaj je torej uradno ugotovljenih 51813 milijonov dinarjev. Kdaj se bomo osvobodili ter osamosvojili?

Italijanski trg se zopet odpira uvozu našega žita. S 1. februarjem je bila znižana uvozna carina za pšenico in koruzo s 35 na 18 lir za metrski stot.

Nov gospodarski pritisk Nemčije na Balkan ugotavljajo vodilni rumunski listi, ko poročajo, da se je ustanovila pred kratkim v Berlinu nova močna družba «Technische Union» z edino nalogo, da pospešuje nadaljnje prodiranje nemškega gospodarstva v balkanske države. Nova družba razpolaga z znatnim kapitalom in bo imela svoje podružnice v vseh glavnih središčih balkanskih držav. Med drugim se poganja nova družba za zgraditev novega velikanskega mostu čez Donavo pri Turn-Severinu, ki bo vezal Rumunijo in Jugoslavijo. Ta most bo veljal približno pol milijarde lejev. Omenjena nemška družba računa, da bo potrebne sirovine dobivala iz obeh prizadetih držav.

Namestnik maršala Vorošilova v pomorskih stvareh je postal bivši carski pomorski častnik Vladimir Orlov, ki je star šele 42 let. Rodom je iz Hersona in je ob revoluciji prešel h komunistom. Pred svojim najnovjšim imenovanjem je poveljeval celotnemu sovjetskemu črnomoškemu brodogradništvu.

Eksistenčni minimum zasebnih nameščencev

Novi izvršilni zakon za celo državo je bil objavljen že 23. julija 1930., a še do danes ni dobil obvezne moči. Zato veljajo po pokrajinah, združenih v Jugoslavijo, še stari izvršilni redi, ki se drug od drugega močno razlikujejo. V interesu vseh, zlasti trgovstva, je, da se poenoti po 18 letih skupnosti tudi ta del zakonodaje.

Najbolj pa kriči po tej ureditvi vprašanje izvršbe na prejemke zasebnih nameščencev. Po avstrijskih zakonih, ki veljajo še pri nas, je bil določen eksistenčni minimum zasebnega nameščenca na 600—1800 predvojnih kron letno, po tem, če je šlo za privilegirane ali navadne terjatve. Teh zneskov naša zakonodaja ni valorizirala in samo v sodni praksi se je uvedla delna valorizacija s tem, da se dovoljuje eksistenčni minimum letnih 6000 Din, ki naj bo od izvršbe izvzet. Ta praksa pa je nezakonita, ne glede na to, da 500 dinarjev mesečno gotovo ni eksistenčni minimum.

Z novim izvršilnim postopkom

je to vprašanje rešeno zadovoljivo. Kake ovire so, da se ne uveljavijo?

Kako nujna je ta zahteva, je razvidno iz tega, da je sedaj kacijsko sodišče v Sarajevu izreklo, da je dosedanja praksa sodišč neutemeljena v zakonu in da je zato v predvojnih zakonih določeni eksistenčni minimum v kronah izpremeniti v dinarje po relaciji 4 K za 1 Din. Eksistenčni minimum zasebnega nameščenca bi se po tem sodnem izreku reducirjal na 150—450 Din na leto!

Zato bi se zasebnim nameščencem napravila velika usluga, če bi se gospodje poslanci zavzeli za rešitev tega vprašanja v zgoraj navedenem smislu. **Odpomoglo pa bi se temu nevzdržnemu stanju že s tem, da bi dobili obvezno moč §§ 247—253 i. p.**, ki urejujejo to vprašanje. To je ravno tako mogoče, kakor so bila že svoj čas uveljavljena nekatera določila novega zakona, tičoča se nepremičninske izvršbe v uredbi o zaščiti kmetov. **I. M.**

Somišljeniki nam pišejo

Za pravo demokracijo!

S programom «Slovenske besede», kakor je očrtan v uvodnem članku dr. Puca, se popolnoma strinjamo. Odobravamo zlasti odločni poudarek **demokracije državne misli**. Res je, le v demokratično urejeni državi se morejo koristno uveljavljati vse razpoložljive duševne sile, v svobodni tekmi za dosego skupnega cilja.

Zato pa morajo vsi patrioti stremeti za tem, da pridemo do take notranje ureditve naše države, ki bo omogočala vsem tvorim ljudskim silam svoboden razvoj. A to je mogoče le v pravi, resnični ljudski demokraciji, nikdar pa ne v demokraciji, ki je to samo v teoriji, v praksi pa diktatura, več ali manj maskirana. Naši državnikj in politiki iz tega ali onega tabora naj bi se zavedali, da se konsolidacija države ne dá izvršiti z zunanjiimi nasilnimi sredstvi, marveč le z dolgotrajnim trudopolnim delom, s pridobivanjem duševnosti državljanov. Državljanse zavesti in miselnosti, združene z ljubeznijo do države, ni še nihče mogel zbuditi v ljudstvu takorekoč na komando, z

duhovnim ali fizičnim terorjem. Ne. Državljanse zavest, državljanska miselnost, ljubezen do države je samo tedaj pristna in prava, če ni prisiljena, — kajti **pravo državljanstvo in ljudska skupnost temeljita na prostovoljnosti**.

To svobodno državljansko zavest, ki ustvarja zavest skupnosti in ki daje državljanom občutiti državo, ne kot nekako mehanično tvorbo, stvorjeno in vzdrževano samo s sredstvi državne oblasti, marveč kot organično zajednico, v katero smo se prostovoljno združili, ker nam je življenjska potreba, in ki je **skupna last nas vseh in v kateri imamo vsi enake pravice in enake dolžnosti**, — to zavest pa more v ljudski duši krepko zbuhati in razvijati samo prava demokracija, ki dela v ljudstvu in z ljudstvom.

A katera je prava demokracija? Samo tista, ki varuje državljana njegove najvišje dobrine: državljanske pravice in državljansko svobodo. Zato pa mora demokracija sama biti zgrajena na **svobodi in pravici**. Svoboda in pravica, to sta temeljna stebra demokracije. In v taki zares demokratično urejeni državi bomo vsi srečni in zadovoljni. **Demokrat.**

Samouprava

Vprašanja in odgovori

Vprašanje: Prošnji neke stranke, ki biva v naši občini več kakor pet let, a manj kakor deset let, za sprejem v naše občinsko članstvo, je občinski odbor ugodil. Mož je poročen, a živi ločeno od žene. Žena biva v svoji rojstni občini. Ta ločitev pa ni sodno izvršena. Ko smo moža obvestili, da je sprejet v naše občinsko članstvo in z njim tudi njegova žena, je odgovoril, da za ženo ni prošil in da noče, da bi žena dobila članstvo v naši občini, ker živi ločeno od njega. Zahteva, naj se sklep občinskega odbora izpremeni v tem smislu. Ali ima mož prav?

Odgovor: Ne! Niti s sodno ločitvijo moža in žene (od mize in postelje) še ni zakon razveljavljen, temveč obstoja med njima zakonska vez še naprej. Ker sledi po odst. 1. § 16 zakona o občinah zakonska žena vedno svojemu možu v občinsko članstvo, dokler zakonska vez obstoji, je jasno, da je tudi v tem primeru postala žena članica Vaše občine v tistem trenutku kakor njen mož. In to tudi proti volji moža in morebiti proti volji žene.

Vprašanje: Neka tukajšnja občanka je živela daljšo dobo v občini Ž., kamor je bila tudi domovinsko pristojna po svojih prednikih. Pred leti se je v isti občini poročila z nekim starejšim, v tukajšnji občini S. pristojnim možkim, ki je umrl leta 1935. Bivališča ob priliki poroke ni izpremenila, pač pa domovinsko občino, ker je sledila v domovinstvu svojemu možu. Preživela žena-vdova živi nadalje na istem mestu, to je v občini Ž. Prosimo pojasniti, ali se tej vdovi šteje v 10 letni rok bivanja za samostojno pridobitev domovinstva v smislu § 17 zak. o občinah tudi doba, prebita v občini Ž. pred poroko in doba zakona ter čas po smrti moža? Skupno živi ta ženska v občini Ž. pred poroko in dobo polnoletnosti nad 10 let nepretrgoma in uživa častne pravice. Kam je ta ženska takšno domovinsko pristojna in katera občina jo je dolžna oskrbovati, ker je zaradi bolezni za pridobitno delo nesposobna? Istočasno jo podpira tukajšnja občina na zahtevo občine Ž. na katerem področju živi in kjer tudi poseduje nekaj nepremičnega premoženja (malo zidavnice). Po tukajšnjem mnenju si je imenovana po smrti moža ponovno avtomatično pridobila domovinstvo v občini Ž., ker je tedaj izpolnila pogoje iz § 17 zakona o občinah. Ali je naše naziranje v tem pogledu pravilno? (O. S.)

Odgovor: Nedvomno je, da je bila ta udova članica občine S. ob smrti moža v letu 1935. Po razpisu ministrstva za notranje posele z dne 6. novembra 1935 III. broj 12.513 začne desetletni rok za avtomatsko pridobivanje občinskega članstva v trenutku, ko si je izvestna oseba pridobila pravico, da samostojno pridobiva občinsko članstvo. Po tem načelu si dobi vdova pravico za avtomatsko pridobivanje občinskega članstva z dnem, ko je postala vdova, to pomeni, da prične za njo rok desetletnega bivanja od trenutka, ko je zakonska vez prestala s smrtjo moža. Prejšnje bivanje je bilo namreč odvisno od volje njenega moža in ne od njene volje.

Po tej razlagi ministrstva za notranje posele je v Vašem primeru vdova še vedno članica Vaše občine S., kjer se njeno bivanje pred poroko in med zakonom do smrti moža ne more šteti v rok desetletnega bivanja po zadnjem odstavku § 17 zakona o občinah. Ta rok se je začel za to vdovo šele z dnem smrti njenega moža v letu 1935.

(Zaradi pomanjkanja prostora bomo objavili nadaljevanje vprašanj in odgovorov prihodnjik.)

Obisk pri dr. Mačku

Zagreb-Ljubljana, febr. 1937.

Čeprav poznam Zagreb in vem, kje leži Deželiceva ulica, me vendarle miče — zaradi politično-psiholoških študij takorekoč — povpraševati ljudi na ulicah, kam in kako do gospoda predsednika dr. Mačka.

Sprevodnik v tramvaju začuti na moje zavečno vprašanje očitno dolžnost vzeti me pod posebno pokroviteljstvo in pravi: «Brez skrbi, gospodine! Povedal vam bom, kje morate izstopiti in tako dalje.» A hkratu s sprevodnikom pazita na mene že tudi dva gospoda, ki me pravočasno opozorita: «Zdaj, gospodine, pride vaša postaja.»

Isza vogala šine dečko in se skoraj zaletj v mene.

«Stop, mladi prijatelj! Ali veš, kje je pisarna dr. Mačka?»

«Kak ne bi znal! V Deželicevi broj 9, tamo se nalazi politična pisarna našeg predsednika.» In dečko se ponudi, da me povede tjakaj.

«Hvala ti, mladi prijatelj. Bom že sam našel. A povej mi, ali ti poznaš gospoda predsednika?»

«Kak ne bi ga poznal! Evo ga.» In dečko izvleče iz žepa sliko, in njegove oči se svetijo radostno in v ponosno.

Naletim na skupino seljakov tam za naslednjim vogalom in spet poprašam:

«E, brate, pa mi baš dolazimo od našeg gospona predsednika!» se glasi odgovor.

Hiša števil. 9. Preprosta, ponosna patricijska hiša, ki tiho in mirno gleda na tiho in mirno ulico. A ko vstopim, je veža polna neklih mladih ljudi, — in že se vidim takorekoč tesno obkoljenega. Nič sovražni, vendar odločni obrazi gledajo v mene; moje oči se sreča-

vajo z očmi, ki me nezaupno motrijo, nekdo vprašuje vljudno: «Kamo, gospodine?!»

Takoj razumem položaj. Takšen je, da če se ti vrli dečki ne umaknejo, ne pridem čez stopnice. Pa se tudi takoj znajdem v ta položaj in pravim prisrčno se režeč: «Ej, bračo, pa htel bi i ja malo gosponu predsedniku. Kamo suza neg na oko!»

To užge. Obrazi se zjasnijo, obroč okoli mene se razgane, veseli vzkliki me pozdravljajo: «Živio, brate! Bog i narod. Izvolite, gospodine, slobodno...»

V predsobi gospoda predsednika. Tesen kabinet z usnjenim divanom, fotelji in majhno pisalno mizo pri oknu. Dva tajnika poslujeta tam, in tja se s težavo previram skozi gnečo ljudi.

Ko so formalnosti z menoj opravljene, izgine eden tajnikov za dvokrilnimi vrati, a se kmalu vrne in mi sporoči: «Gospod predsednik vas bo sprejel. Žal, treba bo čakati. Je še mnogo predbeležnih.»

Rad čakam. Saj — bogme — tukaj je kraj, ki mu na zanimivosti ni kmalu podobnega in kjer opazovalcu mineva čas, kakor bi trenil. Opazujem in sprejemam vase vtise, močne, neizbrisne vtise.

Občutim, da skozi to tesno sobico valovi struja tiste elementarne sile, ki ji pravimo ljudski pokret, občutim vso to živo povezanost med narodom in njegovim voditeljem, občutim vroči, strastni utrip hrvatskega srca. V vsem tem ozračju in obeležju vibrira nekaj, kar ti daje slutiti, da se tu piše novo poglavje naše politične zgodovine.

Slike, prizori se naglo menjavajo kakor v filmu. Eni odhajajo, drugi prihajajo, ljudje vseh stanov,

a ponajveč seljaki, seljaki, seljaki. Tipi iz Zagorja, s Posavja, iz Like, Dalmacije, iz kršne Hercegovine. Daleč segajo hrvatska domovja.

Ob desetih sem se prijavil, zdaj je ura že ena čez poldan, ko vstopim v sobo gospoda predsednika.

Ne vem, zakaj sem si po slikah predstavljal dr. Mačka vedno kot moža visoke postave. V resnici je bolj nizkega života, plečat, očitno trdna, žilava natura. Čeprav je to gosposki človek, vendar ima njegova osebnost neki kmečki nadih, in prav lahko si ga predstavljam stopajočega za plugom.

Da, ta voglati, koščeni obraz je tipično kmečki. In zdaj razumem, kar mi je dejal neki hrvatski seljak: «Pa to je naš čovjek. Po tjelu i po duši.» Ni dvoma, da je že v tej njegovi zunanosti nekaj, kar mu pridobiva simpatije in zaupanje seljaštva.

Sploh pa se od osebnosti tega moža na prvi vtis prepričam, da mu je lastno tisto, kar mora ljudski voditelj brezpogojno imeti: privlačnost, toplino. In tu pač veljajo besede apostola Pavla: «Pa če bi govoril v angelskih jezikih, a ljubezni ne imel, bi bil le doneč bron...» Z lepimi frazami si ne pridobiš ljudske duše; moraš v nauk, ki ga oznanjaš, sam verovati iz polne duše, z vso ljubeznijo. Vidim, da je dr. Maček od ideje, ki ji služi, ves prežarjen, vdan tej ideji na življenje in smrt. V tem je sila tega človeka.

Med razgovorom tudi sicer opazam, da ima dr. Maček veliko temperamenta, a zna ga brzdati. Tudi v besedi je zelo premišljen. Vsekakor pa zna umetnost, ki jo redki znajo: z molčanjem veliko povedati. Sploh pa: kaj treba možu, ki se zaveda, da stoji za njim narod veliko govorniti?

Pogovarjava se tudi o naših slovenskih razmerah. In vidim, da jih dr. Maček dobro pozna in pozna

tudi naše politike z desne in leve. Prav dobro jih pozna, morda bolje nego oni njega. Eno je seveda tudi dr. Mačku nerazumljivo, tisto, kar je vsemu svetu nerazumljivo: zakaj da smo Slovenci tako nesložni — — —

V tem se na drugi strani tiho

odpro vrata in majhen dečko pokuka noter:

«Atek, mama pravi, kosilo je že pripravljeno.»

Ko odhajam, čaka v predsobi še nekaj obiskov. Ura gre na dve. Uboga gospa predsednikova bo še morala čakati s kosilom.

Pomlad na vrtu

Pomladi na vaše vrtove in gredice ne smemo pozabiti. Od dneva do dneva bo sedaj na vrtu več dela. Treba bo začeti s pripravami za toplo gredo, v marcu pa bomo že pripravljali zemljo na prvo setev. Zemljo zdaj zaenkrat pustimo še pri miru, dokler se ne bo osušila. Ko se prst več ne prijema obutve in orodja, je šele sposobna za obdelovanje in za setev. Peteršilj, korenje, čebulo, berivko in v posebnih legah tudi grah sejemo že v marcu, seveda če je vreme ugodno. Poleg čebule lahko potaknemo tudi še česen. Vse te rastline ne marajo svežega gnoja, temveč zemljo, ki je bila pognojena še lani. Zgodnjo solato sejemo v zabojček in jo presadimo v toplo gredo v marcu. Zgodnji krompir denemo kalit sedaj, če hočemo prehiteti nekaj tednov.

Kako si pripravimo tople grede? Prostor za tople grede, v katerih si vzgajamo mlade rastline za poznejše sajenje na prostem, izberemo najbolje na najtoplejši, zatišni in solnčni točki vrta, ker spomladi solnce najprej zasije in zemljo čim-več časa ogreva. Najbolj praktična je topla greda iz lesa. Štiri deske tvorijo okvir, na katerem ležijo okna, ki naj bodo po 156 cm dolga in 95 cm široka. Grede ne smemo postavljati tik ob stene. Okna morajo biti položena na okvir tako, da ne nastane nikjer nobena špranja, skozi katero bi uhajal topli zrak iz grede. Za se-

grevanje je najboljši konjski gnoj, ki pa mora biti vlažen in dobro stepen. Najprej položimo na dno jame nekaj stelje, slame, praproti ali česa sličnega, nato pa zlagamo v gredo gnoj, ga dobro stlačimo in pokrijemo v presejano vrtno zemljo 25 cm na debelo. Na obod naposled poveznemo okna in ga obdamo od zunaj z gnojem, okna pa pokrivamo v mrzlih nočeh s primerno šlamnato odejo. Semé sejemo šele čez nekaj dni, ker se v prvem času razvijajo škodljive pare. Zato je dobro, da gredico vsak dan prezračimo, da škodljivi plini izginejo.

Odmev z novinarskega plesa v Beogradu

— Kje se gre, brate, na veliki novinarski ples?»

— Kaj boš pa ti tam?»

— No, rekli so mi, da bo tam svobodno in tajno glasovanje v prave volilne skrinjice in s pravimi kroglicami, pa sem si še jaz naposled kaj takega po dolgem času zaželel!

— Vaša gospa soproga ima, kakor vidim, lasten motocikel. Ali dirka? Ali je potokla že kakšen rekord?

— Rekorda še nobenega, pač pa sebe!

Oglašujte v „Slovenski besedi“

T v r d k a

ANTON KOVAČIČ
TOVARNA PEČI

LJUBLJANA, Rožna dolina

hoče pomagati kmetom na ta način, da prevzema za dobavo kmečkih pečih hranilne knjižice sledečih ljubljanskih hranilnic: Ljudske posojilnice, Kmetake posojilnice in Mestne hranilnice v Ljubljani

Priporočamo to znano tvrdo vsem slojem

Priporočam se

Lancoš Dimitrij
mizarstvo
Ljubljana

Wolfova ulica št. 12

Izvršuje vsa mizarstva dela po zmernih cenah

HLEBŠ JAKOB

družba z omejeno zavezo

LJUBLJANA

Cankarjevo nabrežje št. 21

Telefon 80-70

Sobo in črkoslikartvo in pleskarstvo

Solidna izdelava. Za vsa izvršena dela jamčimo

— Zmerne cene —

TEHNIČNI BIRO

Vsakovratne ARH. IVAN ZUPAN
načrt., projekt., gradbene, vodstvena, obratna, zgradb v izvršitev ne p v zveza

IZ

Zasluga in gradbenega gospodarja. Informacije brezplačno. Pokličite telefon 2796

LJUBLJANA

NUNSKA UL. 17

Drava

Zavarovalna zadruga Maribor

Trg Svobode 6

Zavaruje: doživetje, smrt, doto, rento od 1—80 let pod najugodnejšimi pogoji.

Sprejema zastopnike v vsakem kraju.

Z prevzemom poslov pom. blagajne „Edinstva“ v Celju, Aškerčeva ulica 3 posluje v istih prostorih za Celje in okolico naše glavno zastopstvo.

Pišite po prospekte.

Praprotnik Franc

STROJNO MIZARSTVO

Ljubljana VII, Aleševčeva ulica 37

Telef. 23-32

Restavracija **PRI „LEVU“** Ljubljana

Nudi iz svoje kuhinje najboljšo hrano.

Specijaliteta:

kraška šunka

kraški teran

Novost: Baline v zakurjenem prostoru.

TRIGLAV

lastnik **J. OLUP**, Ljubljana

industrija perila in oblek, prodaja na debelo in na drobno v trgovskih prostorih.

Ljubljana, Stari trg 2, Pod Trančo 1, Kolodvorska ul. 8

Perilo in obleke se izvršuje tudi po meri po najnovejši modi in najceneje

Enosobno stanovanje

išče za 1 marec ali 1. april

miren zakonski par, točen in siguran plačnik. Ponudbe, z naveabo cene, na upravo „Slovenske Besede“ po t. „Dobra stranka“.

Otroški vozički najnovejših modelov
Dvokolesi, motor i, tricikli
Šivalni stroji pogozeljivi

Po zelo niski ceni — Cenki franko!

„TRIBUNA“, F. Batjel

LJUBLJANA, Karlovska cesta št. 4

Podružnica:

Maribor, Aleksandrova cesta št. 26

1000 Din plačam

ako Vam „Radio Balzam“ ne odstrani kurjih oces, trde kože, ozeblin, bradavic itd. Ravnanje mora sak natančno po Vašem navodilu, in učinek bo siguren. Tore vse priznanje Vašemu „Radio Balzamu“. Tako piše č. g. Jakob Kalan, župnik v p. Rajhenburg. „Radio Balzam“ se ne suši, ne hlapi, in je zato tudi najcenejše sredstvo. Zahtevajte povsod v Vašem interesu samo „Radio Balzam“, zak zašč. sredstvo. Kjer bi se ne dobil, pošljite 10 Din za vsaki lonček. Na povzete 1 lonček 18 Din, dva 28, tri 38 Din franco. Vsaki lonček ima jamstvo. Dobi se ali pošlje:

R. COTIČ — LJUBLJANA VII
Kamniška 10/a (J nševa).